

ПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ СИСТЕМІ

Погуляєв Ю.С.

Науковий керівник – канд. політ. наук, доцент Комарова Т.Г.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (067) 860-04-79)

Nuclear weapons may well be the dead end of human evolution. According to Albert Einstein, "I do not know what the third world war will be waged, but the fourth world war will be fought with sticks and stones." That is why it is very important today to prevent the direct using of nuclear weapons by world countries.

З моменту винаходу ядерної зброї американськими вченими в 1945 році неодноразово поставало питання про можливість і доцільність його застосування. Починаючи з 50-х років 20 століття світ постійно живе перед гіпотетичною загрозою Третьої світової війни в якості ядерного конфлікту країн-гегемонів. Однак, крім військової точки зору ядерна зброя стала і політичним інструментом у протистоянні країн колишнього Варшавського договору і блоку НАТО.

Виходячи з історичних реалій, епоху ядерного протистояння можна формально розділити на 2 етапи. Перший етап: 1945 – 1962 роки – характеризувався загостренням відносин між СРСР і США, при цьому військові плани обох країн будувалися з розрахунком на застосування ядерної зброї. Так, наприклад, з 1945 по 1949 роки об'єднаний комітет начальників штабів розробив кілька планів ведення війни з СРСР, найбільш відомими з яких були плани «Тоталіті» і «Дропшот». Обидва плани базувалися саме на застосування ядерної зброї з урахуванням того, що Сполучені Штати випереджали Радянський Союз в плані розробки і масового випуску атомної бомби. Згідно з планом «Тоталіті», на 20 найбільш значущих міст СРСР планувалися скинути від 20 до 30 атомних зарядів.

Ситуація почала змінюватися лише після того, як 25 серпня 1949 року на Семіпалатинському полігоні був випробуваний перший наземний атомний заряд в СРСР. Для США це означало можливість удару у відповідь з боку Радянського Союзу по європейських містах країн НАТО, а в перспективі-й по містах на території Північної Америки.

На тлі конфліктних ситуацій у світі (блокада Західного Берліна, ескалації війни в Кореї, громадянська війна в Китаї і т.д.) військові пропонували прямо вирішити ситуацію застосуванням атомної зброї. Наприклад, командувач військами ООН в Кореї, генерал армії Дуглас Макартур пропонував скинути на прикордонні території Кореї і Китаю від 30 до 50 атомних бомб з метою природної ізоляції даної території від КНР

і СРСР. Варто відзначити, що тодішній президент Трумен цю ініціативу не підтримав, вже усвідомлюючи можливі наслідки цього конфлікту.

Фактично останнім конфліктом, пов'язаним із загрозою прямого застосування ядерної зброї, стала Карибська криза 1962 року. Почасті, вона була спровокована імпульсивністю поведінки головних осіб держав, а також частковим нерозумінням всіх можливих наслідків потенційної війни.

Починаючи з 60-х, генштаби відмовилися від розробки планів із застосуванням ядерної зброї, проте відмовлятися від нарощування і модифікації арсеналів бомб і ракет не стали. Навпаки, в ситуації гонки озброєнь важливим було не відстати в кількісному і якісному плані від потенційного супротивника. Тому на цих гойдалках час від часу то одна, то інша сторона була вище.

У той же час на ядерну арену виходять і інші країни – як країни блоку НАТО (Франція), так і соціалістичні країни нерадянського блоку (КНР), а також країни, що займають позицію нейтралітету (ПАР). Для вирішення питання контролю ядерної зброї в політичній сфері був підписаний договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), учасниками якого стало більшість країн-членів ООН. Деякі держави свідомо не підписують ДНЯЗ, або ж не укладають договір з МАГАТЕ для контролю виробництва збагаченого урану (Ізраїль, ПАР, Індія та Пакистан, КНДР і т.д.). Основна мета – зупинити загальну розробку ядерного озброєння, залишивши його лише у країн-членів Ради Безпеки ООН. У цій площині питання ядерної зброї вже ставиться як політичне.

У сучасних реаліях ядерна зброя є своєрідним гарантом суверенітету держави. Яскравим прикладом держави, яка не змогло захистити себе через відмову від ядерної програми стала Лівія при Каддафі. Ті країни, які не підписали ДНЯЗ, але володіють (фактично або гіпотетично) ядерною зброєю, зберігають його перш за все для оборонних цілей на випадок прямої інтервенції країн блоку НАТО або ж Євразійського союзу. З іншого боку, нерозумна войовнича політика країни, яка володіє ядерною зброєю і йде на певну конфронтацію, ставить світ під загрозу локального (а можливо і глобального) ядерного конфлікту. Прикладом може бути ескалація напруженості між США і КНДР через розробку останньою ракет середньої і міжконтинентальної дальності з можливою установкою ядерної боєголовки. Також найбільш актуальною загрозою є потенційний конфлікт між Індією та Пакистаном, які володіють ядерною зброєю.

Таким чином, сьогодні ядерна зброя мало ким розглядається як засіб ведення сучасної війни. Її фактичне використання в політичній площині зводиться або до захисту своїх національних інтересів і держави в принципі, або до примусу інших опонентів до поступок на вигідних цій країні умовах.